

Justis- og beredskapsdepartementet
Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Også sendt pr e-post til postmottak@jd.dep.no

Deres ref.:
201203933 EP PS
W/bj

Dok. nr.: 147717

Saksbehandler: Trude Hafslund
th@advokatforeningen.no
T +47 22035061

13.12.2012

Høringsuttalelse - NOU 2011:16 Standardisert personskadeerstatning

I. INNLEDNING

Vi viser til departementets høringsbrev av 12. juni 2012 vedrørende ovennevnte høring.

Det er en prioritert oppgave for Advokatforeningen å drive rettspolitisk arbeid gjennom høringsuttalelser. Advokatforeningen har derfor en rekke lovutvalg inndelt etter fagområder. I våre lovutvalg sitter advokater med særskilte kunnskaper innenfor det aktuelle fagfelt og hvert lovutvalg består av advokater med ulike erfaringsbakgrunn og kompetanse innenfor fagområdet. Arbeidet i lovutvalgene er frivillig og ulønnet.

Advokatforeningen ser det som sin oppgave å være en uavhengig høringsinstans med fokus på rettssikkerhet og på kvaliteten av den foreslåtte lovgivningen.

I saker som angår advokaters rammevilkår vil imidlertid regelendringen også bli vurdert opp mot advokatbransjens interesser. Det vil i disse tilfellene bli opplyst at vi uttaler oss som en berørt bransjeorganisasjon og ikke som et uavhengig ekspertorgan. Årsaken til at vi sonder mellom disse rollene er at vi ønsker å opprettholde og videreutvikle den troverdighet Advokatforeningen har som et uavhengig og upolitisk ekspertorgan i lovgivningsprosessen.

I den foreliggende sak uttaler Advokatforeningen seg som ekspertorgan. Saken er forelagt lovutvalget for erstatningsrett. Lovutvalget består av Jane M. Ytreøy Grøndalen (leder), Laila Marie Bendiksen, Tore Leiros, Knut Riisa og Tom Sørum.

Advokatforeningen avgir følgende høringsuttalelse:

II. SAKENS BAKGRUNN

Justisdepartementet har i høringsnotat av 12. juni 2012, ved utsendelsen av NOU 2011:16 på høring, foreslått omfattende endringer i skadeserstatningslovens regler om utmåling av

personskadeerstatningen. Utvalgets arbeid i NOU 2011:16 innebærer forslag til vid standardisering av oppgjør ved personskader. I Justisdepartementets høringsbrev er forutsatt at fastsettelse av erstatningen etter en individuell beregning er en tidkrevende, konfliktfylt og kostbar prosess, og av den grunn ønsker departementet en vurdering av om standardisering kan bidra til å forenkle oppgjørene.

Advokatforeningen er enig i at langvarige konflikter om erstatning etter personskader utvilsomt er belastende for de det gjelder, og også forsikringsselskapene vil ha en interesse i å få avsluttet saker på et tidligere tidspunkt og uten konflikter. Advokatforeningen er imidlertid av den oppfatning at en bred standardisering av nær sagt samtlige tapsposter ikke vil medføre at oppgjørene etter en personskade går raskere, mindre konfliktfylt eller at man vil spare kostnader på dette. Etter Advokatforeningens syn er det ikke ved utmålingen av erstatningen de mest tidkrevende og belastende konfliktene oppstår. Advokatforeningen kan derfor ikke tiltre forslaget om vid standardisering av alle poster. Advokatforeningen er imidlertid av den oppfatning at en standardisering av barneverstatningen og forsørgertapserserstatningen har fornuftige grunner for seg og vil i hovedtrekk tiltre disse forslagene. Advokatforeningen er også positivt innstilt til at grensene for ménerstatning senkes. Derimot kan Advokatforening ikke tiltre forslaget om standardisering av inntektstapserserstatningen for voksne, merutgifter og tapt hjemmearbeid.

III. KOMMENTARER TIL DE ENKELTE FORSLAGENE

1. Generelt om standardisering

1.1. Innledende bemerkninger

Det prinsipielle syn og hovedregel i norsk erstatningsrett har alltid vært at skadelidte skal ha "full erstatning" for det økonomiske tapet han eller hun er påført som følge av en personskade. Denne målsettingen kan etter Advokatforeningens syn kun oppnås ved en individuell beregning av dette tapet.

Utvalget synes å være fullt på det rene med at standardisering ikke lar seg forene med prinsippet om full erstatning, og viker fra dette. Advokatforeningen kan ikke se at begrunnelsen for standardisering er så vidt tungtveiende at de veier opp for å bryte et grunnleggende utmålingsprinsipp i norsk erstatningsrett. Advokatforeningen er derfor av den oppfatning at det kun er for erstatningsposter hvor prinsippet om full erstatning i praksis er svært vanskelig å anvende, at det er grunnlag for en standardisering. Ett eksempel på dette er barneverstatningen, der man ikke har noen inntektshistorikk å bygge på, og der meget gode grunner taler for en standardisert erstatning.

Det er videre Advokatforeningens inntrykk at Justisdepartementet ved mandatet og NOUen gir en upresis beskrivelse av hvordan dagens regler fungerer ved de fleste skadeoppgjør. Man kan for det første lett sitte igjen med at det er selve beregningen av erstatningen som fører til flest konflikter, og som gjør at oppgjøret trekker ut i tid. Den praktiske erfaringen fra advokater på området er imidlertid at selve erstatningsoppgjøret ikke er det som fører til flest antall konflikter

og lang tidsbruk. Erfaringen viser at det er størst antall konflikter ved spørsmålet om det foreligger årsakssammenheng, både mellom ulykken og skaden, og mellom skaden og det økonomiske tapet. Disse konflikter vil ikke forhindres av regler om standardisert erstatning.

For det andre er Advokatforeningen av den oppfatning at mandatet og NOUen bygger på en forutsetning om at individuell utmåling er forbundet med vanskelige skjønnsmessige vurderinger og kompliserte tekniske beregninger. Dette er ikke uten videre korrekt. Dagens virkelighet er preget av at de skjønnsmessige elementene ved utmålingen er rimelig konkret forankret i utmålingsprinsipper nedfelt i rettspraksis. I tillegg bruker så å si alle aktørene det samme verktøyet for den tekniske beregningen.

1.2 Legislative betraktninger

Departementet har i kapittel tre listet opp en rekke grunnleggende hensyn som tilsier standardisering. Advokatforeningen er av den oppfatning at disse hensynene bygger på de klare føringene mandatet har gitt om at en standardisering er å foretrekke fremfor skjønnsutøvelse. Hensynene bygger også på en grunnleggende feiloppfatning av hvilke spørsmål som volder størst praktiske problemer i det enkelte personskadeoppgjør, og hvilke forhold som fører til at personskadeoppgjør tar tid.

Til utvalgets oppfatning av hvilke fordeler som oppnås ved en helt eller delvis standardisering av erstatningen vil vi kommentere følgende:

1.2.1 Forutberegnelighet, som vil bidra til raskere oppgjør.

Saksbehandlingen i en erstatningssak ved personskade er tredelt:

- Fase 1: Vurdering av ansvarsgrunnlag for dekning
- Fase 2: Kravet til årsakssammenheng
- Fase 3: Den konkrete erstatningsutmålingen

I sin høringsuttalelse til NOU 1994: 20 har Advokatforeningen vist til undersøkelser som tilsier at kun om lag 10 % av tiden som går fra en personskade skjer til oppgjøret finner sted, medgår til diskusjoner med skadelidte eller dennes advokat om selve oppgjøret. Dette inntrykk har ikke endret seg på disse årene. Den praktiske erfaringen som advokater gjør tilsier at mesteparten av tiden i en erstatningssak medgår til å få kartlagt ansvaret, skaden, dennes omfang og konsekvenser, samt om det foreligger årsakssammenheng. Myndighetenes innføring av arbeidsavklaringspenger, og strengere regler for innvilgelse av uførepensjon tilsier at det tar stadig lengre tid å få avklart de endelige konsekvenser av skaden i en del skadesaker. Idet uførepensjon i realiteten ikke innvilges før tidligst ved utløpet av en periode på 4 år med arbeidsavklaringspenger, vil det være kartleggingen av skadekonsekvensen som medfører den samlede tidsbruken.

Etter Advokatforeningens oppfatning har ikke de fleste sakene som havner for domstolen, selve erstatningsoppgjøret som hovedproblem. Det synes først og fremst å være større problemer

forbundet med ansvarsgrunnlaget/dekningsanalyse og vurdering av årsakssammenheng enn med den konkrete utmålingen av erstatningen.

Etter det Advokatforeningen erfarer er det kun et svært lite antall saker for domstolene som utelukkende dreier seg om erstatningsutmålingen. Også her er det spørsmålet om årsakssammenheng som medfører de fleste tvister. Sannsynligvis er ikke antallet saker vedrørende utmåling større enn det bør være for at domstolene skal kunne øve en sikkerhetskontroll med de erstatningsoppgjør som finner sted. Et eksempel på dette er Bråtanesaken, Rt. 2002 s. 1436, som medførte en høyst nødvendig rettslig avklaring som var etterlyst av både forsikringsbransjen og skadelidtesiden. Disse sakene vekker stor mediaomtale, men det vil være feil å vurdere konfliktnivå og konfliktart etter de ytterst få saker dette dreier seg om hvert år. Det er Advokatforeningens syn at en innføring av standardisert erstatning tvert imot kan øke antall konflikter, idet de økonomiske konsekvensene av å havne innenfor eller utenfor enkelte grupper er svært store. Det økonomiske insitamentet for å prøve saken rettslig vil derfor være så høyt at det i hvert fall på kort sikt vil kunne føre til økende antall konflikter. Dette vil ikke være tilfellet ved en skjønnsmessig beregning av erstatning etter dagens individuelle utmåling.

1.2.2 Konsistens

Utvalget påpeker at standardisering vil bidra til å redusere ulikheter i skjønnsutøvelsen. Når de enkelte sakene får forskjellige løsninger skyldes det etter Advokatforeningens erfaring at sakene er forskjelligartede. Standardisering vil rett nok bidra til konsistens, men vil også medføre uriktige løsninger i en god del tilfeller.

1.2.3 Legitimitet

Utvalget legger vekt på at en standardisering skal oppfattes som rimelig og rettferdig for folk flest. En standardisering vil imidlertid etter Advokatforeningens syn ikke bidra til legitimitet over ordningen, idet standardisering nettopp øker risikoen for over- og underkompensasjon. Som et eksempel på dette er nåværende standardiserte yrkesskadeforskrift. Den fører til en relativt uttalt overkompensasjon for skadelidte som er ansatt i offentlig sektor med gode uførepensjonsordninger, mens den fører til en underkompensasjon for ansatte i privat sektor med ingen eller liten pensjonsdekning. Dette oppfattes ikke som rettferdig av den enkelte skadelidte.

1.2.4 Korrigerende og distribuerende rettferdighet

Utvalget erkjenner at standardisering av erstatning vil medføre en distribuering av samfunnets ressurser, ved at man ved innføringen av et "gulv" for inntektserstatningen vil sikre svakest stilte skadelidte en romslig erstatning. Dette forsvares av utvalget med å være i tråd med en alminnelig velferdstatelig ambisjon om å sikre samfunnsmedlemmer som kommer spesielt heldig ut.

Ulempen ved dette er imidlertid at lavt lønnede skadelidte vil få en lavere motivasjon for å

overkomme skaden og komme seg tilbake i jobb, idet de rent faktisk kan tape økonomisk på dette ved at de da får en lavere erstatning, som ikke kompenseres av en lavt lønnet jobb. Advokatforeningen kan ikke se at dette er en heldig samfunnsøkonomisk utvikling, og for øvrig heller ikke i tråd med regjeringens arbeidslinje. Erstatningssystemet kan etter Advokatforeningens syn ikke ha som formål å føre til en sosial utjevning.

1.2.5 Reduserte omkostninger

Høringsbrevet fra departementet synes å legge til grunn at en standardisering av erstatningen vil bidra til reduserte omkostninger. Det følger av vår redegjørelse ovenfor at en begrenset standardisering av erstatningen ikke vil kunne gi merkbare reduserte omkostninger. Ved bruk av dagens dataverktøy, vil ikke en begrenset standardisering gi nevneverdig utslag for den konkrete erstatningsberegningen.

1.2.6 Oppsummering

Det er Advokatforeningens oppfatning at den begrunnelse Justisdepartementet og utvalget har gitt for å standardisere erstatningen ikke er holdbar når den analyseres nærmere. Standardisering av erstatningsutmåling er et brudd med grunnleggende erstatningsrettslige prinsipper som ikke bør iverksettes før man er helt sikker på at det vil fungere bedre enn dagens individuelle utmålingssystem. At så få saker om utmåling må løses for domstolene, viser at dagens system ser ut til å fungere. Det kan ikke sannsynliggjøres at en delvis standardisering vil avhjelpe eventuelle svakheter, eller redusere antall tvister for retten. Det er således Advokatforeningens oppfatning at dagens individuelle erstatningssystem bør opprettholdes som den klare hovedregel.

Advokatforeningen går imidlertid inn for standardisering av enkelte erstatningsposter. Advokatforeningen går inn for at barneverstatningen fortsatt skal standardiseres. Begrunnelsen er at disse grupper ikke har noen inntektshistorikk vi kan bygge beregningen på. Advokatforeningen foreslår videre at aldersgrensen for barneverstatningen heves utover det utvalget har foreslått til fylte 21 år. Nærmere om dette nedenfor.

Advokatforeningen går videre inn for at forsørgertapserstatningen standardiseres. Bakgrunnen er at denne langt på vei er relativt standardisert i praksis, samt at det i disse sakene er et særskilt behov for raske, enkle og forutberegnelige oppgjør, som tilsier at man kan fravike prinsippet om individuell erstatningsutmåling.

2. Kapitaliseringsrente og skatteulempe

Omhandlet i NOU: Kapittel 4.4 skatteulempe – side 58, NOU punkt 4.5 kapitalisering, side 61

2.1 Skatteulempe

I og med at skadelidte har krav på å få utbetalt engangserstatning for tap i fremtidig erverv,

fremtidige utgifter og forsørgertap er det gjennom rettspraksis utviklet et skjønnsmessig tillegg på erstatningen i form av skatteulempe.

Dette har sammenheng med at man ved fastsettelse av fremtidig erstatning baserer seg på en kapitaliseringsrente på 5 % og at det således må gis en kompensasjon for avkastning tilknyttet 5 % årlig avkastning og formueskatt.

Det gis i NOUen punkt 4.4.2 en beskrivelse av gjeldende rett som tiltres. Gjennom beregningsprogrammet Compensatio er det nå relativt enkelt å beregne skatteulempetillegget. For kortere kapitaliseringsperiode og relativt lave erstatningsbeløp vil skatteulempen gjennomgående bli beregnet til langt under 25 %. Da vil det være denne prosentetsats som benyttes ved erstatningsoppjøret.

I punkt 4.4.3 foreslår utvalget et standardisert system som innarbeides i tabellverket hvorefter gruppen skadelidte med alder under 25 år foreslås et standardisert skatteulempetillegg på 30 %. For gruppen over 25 år benyttes en skatteulempe på 25 % og for de eldre skadelidte – over 50 år – reduseres prosenten suksessivt.

Ved vurderingen av skatteulempetillegget på gruppen under 25 år synes utvalget ikke i tilstrekkelig grad å ha tatt hensyn til at skatteulempetillegget for de unge skadelidte under 21 år vil bli langt lavere enn for eldre skadelidte. Dette har sammenheng med at det i skattelovens § 4-22 første ledd er inntatt en spesialbestemmelse for beskatning av erstatning til barn som frem til de fyller 21 år ikke belastes formueskatt. Dessuten innrømmes det et eget klassefradrag på skatt på avkastning (rente). Denne skattebestemmelsen er omhandlet/vurdert i NOU-forslaget på side 234 og 235, men det synes som om utvalget ikke har tatt hensyn til dette ved fastsettelsen av skatteulempen for barn. Dette fremstår åpenbart som en glipp og utvalgets premisser tilknyttet skatteulempe er således ikke i samsvar med de gjeldende skattereglene.

Dersom forslaget til skatteulempe justeres slik at denne fastsettes til 25 % for alle under 50 år er forslaget etter Advokatforeningens oppfatning akseptabelt.

Det skal imidlertid også her bemerkes at en generell fastsettelse av skatteulempen til 25 % nok vil medføre en generell økning i erstatningsnivået, noe utvalget ikke synes å ha vært oppmerksom på. Det er i hvert fall ikke foretatt analyser tilknyttet dette.

2.2 Kapitaliseringsrenten

Helt siden Ølberg-dommen i Høyesterett (Rt. 1993 s. 1524) har det gjennomgående vært benyttet en diskonteringsrente på 5 % ved kapitalisering ved erstatning for fremtidstap. Dette har vært en tilnærmet standardisert del av erstatningsoppjørene, og i de svært få tilfelle hvor dette har vært ført for domstolene har renten blitt fastsatt til 5 %.

Ut fra dagens økonomiske situasjon og antagelser om fremtiden kan det åpenbart stilles spørsmål om dette gir skadelidte full erstatning ut fra at det i dagens marked kan være vanskelig å oppnå en samlet avkastning på erstatningsbeløpene på 5 %, også hensyntatt inflasjon.

Allerede i Ølberg-dommen viste Høyesterett til at denne komponenten i erstatningsberegningen bør kunne fastsettes i forskrift. Dette er nå fulgt opp i NOUen.

Advokatforeningen tiltrer forslaget om at kapitaliseringsrenten blir fastsatt gjennom forskrift ut fra en bred økonomisk/juridisk vurdering.

3. Inntektstaps erstatning til voksne

Omhandlet i NOU: Kapittel 5 side 91-194.

3.1 Erstatning for påført inntektstap

Verken mandat eller utvalget legger opp til at det lidte inntektstapet skal være gjenstand for standardisering. Advokatforeningen er enig i at denne erstatningspost ikke bør være gjenstand for standardisering og at dagens system med en individuell utmåling fungerer tilfredsstillende.

3.2 Erstatning for fremtidig inntektstap

Inntektstapsberegningen gjøres i dag på individuell måte, ved at man sammenlikner reell inntekt med skaden, sammen med en antatt inntekt dersom skaden tenkes borte. Idet nær sagt alle aktører bruker det samme tapsberegningssystemet gjøres dette i de aller fleste tilfeller på en relativt enkel måte, uten at spesielt mye tid medgår.

Fordi skadelidtes erstatning for påført inntektstap ikke foreslås standardisert må man vurdere skadelidtes inntekspotensiale før og etter skaden og foreta tapsberegninger. At denne tapsberegningen videreføres fra det påførte inntektstapet og over til det fremtidige inntektstapet vil som utgangspunkt ikke by på spesielle problemer eller særlig merarbeid. Det som kommer i tillegg ved tap i fremtidig erverv, er å vurdere inntekspotensialet fremover i tid, men dette vil ofte være forankret i de samme vurderinger som er foretatt i den lidte tapsperioden.

Forutsetningen for å standardisere den fremtidige inntektstapsberegningen er at dette skal gi en "enklere" erstatningsutmåling. Advokatforeningen kan ikke se at standardisert erstatning vil kunne gi rasjonaliseringsgevinster på dette punkt. Tvert imot er Advokatforeningen av den oppfatning at de foreslåtte regler vil føre til høyere antall tvister, et betydelig merarbeid samt øket behov for advokatbistand for skadelidte, idet plasseringen i den enkelte gruppe får stor betydning for erstatningen.

I tillegg kommer at man skal gjøre et individuelt fradrag for uførepensjoner fra arbeidsgivere, som nødvendiggjør en individuell beregning. En slik beregning vil være overkommelig å gjøre for skadelidte som er ansatt i stat og kommune. Utvalget synes på side 125 å legge til grunn at det vil være enkelt å innhente opplysninger om fremtidige pensjoner, herunder fripoliser fra Norsk Pensjon AS, også for skadelidte ansatt i private bedrifter. Erfaringer i praksis er imidlertid at dette ikke har vist seg enkelt. Per i dag er det en lang rekke forskjellige pensjonsordninger, med ulike innslagspunkt, og ulike grunnlag. Erfaringsmessig kan det ta tid å få full oversikt over

skadelidtes pensjonsordninger, og det må forventes at det vil medgå betydelig tid til dette også i fremtiden.

En standardisering av fremtidig inntektstap vil også øke skillet mellom skadelidte med tjenestepensjonsordninger, der tapte opptjening av alderspensjon vil bli kompensert av en fripolise, og de som ikke får slik kompensasjon for sin tapte fremtidige alderspensjon. Dette vil erfaringsmessig gå mest ut over private ansatte uten annet enn minimumsordningen på 2 %, som etter det Advokatforeningen erfarer omfatter ca 50 % av landets private ansatte.

Slik ordningen fungerer i dag, kan man om nødvendig gjøre en beregning for hvert enkelt fremtidsår, hvilket gjør at man på en relativt enkel måte kan justere fremtidstapsberegningene for eksempel ved skrittvisse reduksjoner i uføreytelser i fremtiden, slik tilfellet er som følge av at et eller flere barnetillegg fallet bort.

Dersom forslaget om standardisering innføres vil to skadelidte med samme inntekt på skadetidspunktet få samme beløp i erstatning, selv om trygdeutbetalingene til den enkelte, grunnet f.eks. tidligere manglende opptjeningstid og barnetillegg, medfører at de har et vidt forskjellig tap. Særlig der skadelidte har år med liten opptjening f.eks. grunnet omsorg for barn vil forskjellene i trygdeutbetalingene kunne føre til at skadelidte får et stort udekket tap. Disse grupper skadelidte vil imidlertid ikke, etter hva Advokatforeningen kan se, falle inn under den snevre unntaksregelen for standard fradrag for trygdedekning.

På tilsvarende måte ser vi fra nåværende yrkesskaderegler at enkelte grupper skadelidte får en til dels betydelig overkompensasjon i forhold til det reelle tapet. Advokatforeningen er av den oppfatning at innføring av standardiserte erstatningsregler innenfor posten fremtidig inntektstap vil føre til økte skiller mellom reelt og dekket tap.

3.3 Nettotapsmodellen

Advokatforeningen er imidlertid av den oppfatning at det forslag som er fremmet som et alternativ av utvalget – nettotapsmodellen – vil gi en bedre og riktigere erstatning for skadelidte. Dersom departementet går inn for standardisering, er denne modellen etter Advokatforeningens syn en modell som både er enklere og gir et mer riktig bilde av det konkrete tapet til hver enkelt skadelidte. Imidlertid vil man heller ikke ved denne modellen ta hensyn til at skadelidtes fremtidstap kan variere over år, samt at man heller ikke ved denne beregningen vil kunne gi et skjønnsmessig tillegg for tap i fremtidig alderspensjon.

Advokatforeningen er derfor primært av den oppfatning at en standardisering av fremtidig inntektstap, ikke vil gi rasjonaliseringsgevinster av betydning, og heller ikke vil oppfylle målsetningen om at skadelidte skal få full erstatning for sitt tap, men heller ikke mer. I tilfelle standardisering skal gjennomføres er det Advokatforeningens oppfatning at den presenterte nettotapsmodellen gir en enklere og mer korrekt beregning av den enkelte skadelidtes tap.

4. Inntektstapsersstatning til barn

Omhandlet i NOU kapittel 6, sidene 196-237

Utvalget går inn for en videreføring av ordning med standardisert erstatning til barn, men foreslår vesentlige endringer i standardiseringsmodellen.

Advokatforeningen er enig i at utmålingen av inntektstap til barn reiser så mange vanskelige skjønsspørsmål at det er hensiktsmessig med en fortsatt standardisering. Det synes samtidig å foreligge bred enighet om at dagens standardiseringsmodell i skl § 3-2a ofte fører til urimelige resultater, og derfor ikke er egnet som modell. Det vises til at erstatningsnivået denne bestemmelsen førte til ble kritisert av Høyesterett allerede i Rt. 1993 s. 1524 (Ølbergdommen).

Etter Advokatforeningens syn innebærer i all hovedsak den foreslåtte standardiseringsmodellen et rimelig kompromiss mellom prinsippet om full erstatning og forutberegnelige regler som en standardisering vil måtte innebære. Det kan innvendes at oppgjørene vil trekke ut i tid med den «tofase»-modell utvalget har foreslått, men det er vanskelig å se at det foreligger gode alternativ til den modellen utvalget foreslår hvis det først skal bygges på et prinsipp om erstatning utmålt etter ervervsmessig uførhet. En heldig virkning av denne «tofase»-modellen er for øvrig at skadelidte vil få utbetalt hoveddelen av erstatningen først når tapet faktisk begynner å løpe, hvilket kan bidra til en mer hensiktsmessig disponering av erstatningsbeløpet.

Advokatforeningen mener at anvendelsesområdet for barneerstatningen bør utvides fra skadelidte med skader som er konstatert før fylte 19 år slik utvalget foreslår, til skadelidte som er 21 år på konstateringstidspunktet, men med mulighet for visse skadelidte til å kreve erstatning etter reglene for voksne slik utvalget foreslår i § 3-3 (5).

Begrunnelsen for denne utvidelsen er at det også for gruppen 19-21 år ofte vil være svært vanskelig å gjøre seg opp en begrunnet mening om inntekt uten skaden. Det vises for så vidt til utvalgets begrunnelse for å knytte oppgjøret av den fremtidige inntektstapsersstatningen til 21 år på s. 213. En naturlig konsekvens av de problemene utvalget her peker på er at hele ordningen med barneerstatning utvides til 21 år.

Konsekvensen av utvalgets forslag om å knytte anvendelsesområdet for barneerstatningen til skader konstatert før 19 år vil være at unge skadelidte som tar utdanning risikerer å få utmålt en erstatning basert på 5G hvis utvalgets modell for inntektstapsersstatning til voksne vedtas. En slik forskjellsbehandling mellom barn og unge skadelidte uten utdanning vil kunne undergrave standardiseringens legitimitet. Det vil også kunne føre til at unntaksregelen i inntektstapsersstatningen for voksne i § 3-2 (5) kan komme til å bli påberopt relativt hyppig av denne gruppen skadelidte.

I den grad Advokatforeningens forslag om en individuell utmåling av inntektstapsersstatningen for voksne, subsidiært en nettotapsmodell, vedtas, vil urimeligheten i noen grad kunne avhjelpes gjennom et konkret skjønn, men slik det er pekt på vil anslagene over inntekt uten skaden uansett måtte bli svært skjønnsmessige for så vidt gjelder unge skadelidte.

Advokatforeningen er samlet sett således av den oppfatning at en utvidelse av barneverstatningen til 21 år er den løsningen som er best i tråd med lovutvalgets mandat, samtidig som muligheten skadelidte vil ha til å kreve erstatning utmålt etter reglene for voksne, slik utvalget foreslår, vil motvirke urimelige utslag av utvidelsen. En slik utvidelse vil videre innebære et redusert behov for standardisering av inntektstapet til voksne, og uansett redusere påberopelsen av unntaksregelen for utmålingen av inntektstapet for voksne.

5. Merutgiftserstatning

Omhandlet i NOU kapittel 7, side 238-273

5.1 Innledning

Utvalgets forslag bygger på tre hovedbetraktninger:

For det første at det i lovteksten foretas en presisering av utmålingsprinsippene utviklet i rettspraksis. For det andre at grensen mellom merutgiftserstatning og de øvrige erstatningspostene klargjøres i lovteksten. For det tredje at det foretas en delstandardisering av pleie- og omsorgsutgiftene i de mest alvorlige skadesakene

Advokatforeningen mener det ikke er behov for noen lovregulering av merutgiftserstatningen, utover det som følger av dagens lovtekst i skl § 3-1, og foreningen frykter at en lovregulering vil kunne medføre statiske løsninger for en erstatningspost som i svært stor grad påvirkes av endringer i det underliggende regelverk i helse- og sosiallovgivningen, og samfunnsutviklingen for øvrig.

Nåværende rettstilstand er utviklet i et godt samspill mellom lovgiver og domstolene, hvor domstolene har kommet frem til gode resultat når det har oppstått spørsmål om hvilke utgifter som er erstatningsmessige. Rt. 2003 s. 1358 (Psykolog) er illustrerende. Høyesterett presiserte i denne dommen rettstilstanden slik at skadelidte hadde plikt til å benytte seg av det offentlige medisinske tilbud, men hvis dette ikke var tilgjengelig kunne utgiftene ved privat behandling kreves dekket av skadevolder. Dette var en presisering som ikke direkte fremgikk av tidligere dommer. Ved en standardisering av utmålingen *forut* for denne dommen, ville skadelidte neppe fått dekket denne typen utgifter. Dommen illustrerer det kontinuerlige behov det er for å presisere og tilpasse utmålingen av ekstrautgiftene til det offentlige helsetilbud. Ved en standardisering og lovregulering av utmålingen vil store deler av denne dynamikken gå tapt.

Med den presisering av rettstilstanden som har funnet sted gjennom Rt. 1993 s. 1547 (Skoland), Rt. 1996 s. 958 (Stokstad), Rt. 1999 s. 1967 (Rott), Rt. 2002 s. 1436 (Bråtane), Rt. 2003 s. 1358 (Psykolog) og Rt. 2009 s. 425 (Løff II), har sentrale rettsavklaringer funnet sted, og partene har aldri hatt bedre forutsetninger for å komme frem til minnelige løsninger. En gjennomgang av lagmannsrettspraksis de senere år viser også at det har vært en markert nedgang av saker hvor merutgiftserstatningen har vært tvistetema.

Med den rettsavklaring som har funnet sted, og det lave antall saker om merutgifter for domstolene de senere år, vurderer Advokatforeningen at en lovregulering og delstandardisering kan virke mot sin hensikt ved at ny rettspraksis er nødvendig for å kartlegge den nye reguleringens nærmere rammer og grenser. Dette gjelder særlig utvalgets forslag om delstandardisering av pleie og omsorgsutgiftene jf. nedenfor punkt 4.

5.2 Utvalgets presisering av utmålingsprinsippene

Advokatforeningen har ikke vesentlige innvendinger mot utvalgets forslag til presisering av dagens utmålingsprinsipper, men understreker samtidig behovet for å lese disse utmålingsprinsippene med utgangspunkt i den underliggende rettspraksis. Det må fremgå tydelig av lovforarbeidene at det ikke har vært meningen å gjøre noen endringer i hovedtrekkene som er utviklet i rettspraksis. I motsatt fall vil, slik det allerede er pekt på, en lovfesting kunne bidra til nye prosesser for domstolene i strid med utvalgets mandat.

5.3 Utvalgets avgrensning mot øvrige erstatningsposter

I praksis oppstår det sjelden problem på dette punkt ved individuelle erstatningsutmålinger, og det er ikke behov for å komplisere lovteksten med grensedragningene. Advokatforeningen mener det vil være tilstrekkelig at det i forarbeidene gis uttrykk for at dagens rettstilstand skal opprettholdes.

Holdt opp mot dagens rettstilstand kan den foreslåtte lovteksten skape misforståelser. Dette gjelder særlig avgrensningen mot "rent sosiale behov" i § 3-4 (5). Dette er et uttrykk som ikke har noe eksakt juridisk eller medisinsk innhold, og kan skape et inntrykk av et snevrere dekningsfelt for merutgiftserstatningen enn det som følger av dagens rettstilstand. Det vises f.eks. til at det er fast praksis for at utgifter ved å ha med seg ledsager på ferie på grunn av en funksjonshemming dekkes som en ekstrautgift, jf. Rt. 1999 s. 1967 (Rott), selv om selve formålet med en ferietur for skadelidte i noen grad må sies å være sosialt. Det vises også til utvalgets beskrivelse på side 265 hvor det uttales at «tilsyn på fritiden med hjelp og tilrettelegging av sosiale aktiviteter» faller inn under pleie og omsorgserstatningen.

5.4 Utvalgets forslag om delstandardisering

Utvalgets forslag ligger her utenfor mandatet. Begrunnelsen for forslaget er at en slik delstandardisering kan virke konfliktdepende.

Advokatforeningen er uenig i utvalgets begrunnelse for forslaget. Slik det allerede er påpekt, har antallet tvistesaker om teamet vist en klart nedadgående tendens de senere år. Advokatforeningen mener at den delstandardiseringen det legges opp til, tvert i mot kan øke konfliktnivået fordi den vil skape et behov for å avklare hvilke skader som faller inn under delstandardiseringens virkeområde.

Advokatforeningen er tvilende til at de unntaksregelene som foreslås vil fylle sitt formål. Denne typen unntak anvender domstolene svært strengt, hvilket er nødvendig for at standardiseringens

formål skal realiseres. I praksis vil derfor et betydelig antall skadelidte få over- eller underkompensasjon.

Det antas at forsikringsbransjen i praksis vil være tilbakeholden med å påberope seg unntaksregelen i frykt for negativ publisitet. Det kan derfor oppstå en rettstilstand hvor forsikringsselskapene av policygrunner avstår fra å påberope seg unntaksregelen, selv om det isolert kunne være grunnlag for det i den enkelte sak. Dette vil lede til en uheldig forskjellsbehandling av skadelidte.

Når det gjelder erstatningsnivået delstandardiseringen bygger på, har ikke Advokatforeningen innvendinger til dette isolert sett, men peker på at standardiseringen på sikt kan føre til en redusert dekning av skadelidtes behov sammenlignet med endrede samfunnsoppfatninger av hva som er mest mulig fullverdig liv for alvorlig skadde. Igjen ligger problemet i en standardiserings manglende dynamikk.

Advokatforeningen har merket seg at det for de yngste skadelidte, gruppen 0-23 år, er foreslått en gruppeplassering i fireårsintervall, jf. tabell 7.2 side 272. Det er vanskelig å se noen rasjonell begrunnelse for en slik oppdeling all den tid det er utviklet en eksakt tabell for hvert år jf. tabell 7.1 side 270. I den grad man skal operere med en slik inndeling fremstår det uansett som riktigst å benytte gjennomsnittet av den fremtidige pleie og omsorgserstatningen i det aktuelle intervallet, ikke den laveste erstatningen i intervallet slik det er gjort.

6. Hjemmearbeidserstatning

Omhandlet i NOU kapittel 8, side 274 - 313

Utvalget foreslår at lidt tap skal erstattes individuelt slik man praktiserer utmålingen i dag. For det fremtidige tapet har utvalget foreslått en standardisert modell.

Ordningen som foreslås inneholder en todeling av erstatningsnivået (foruten «U-gruppen» som ikke vil motta slik erstatning). De som har tapt evnen til å utføre tyngre husarbeid skal motta 0,2 G per år. De som også har tapt evnen til å utføre lettere husarbeid skal motta 0,4 G.

Utvalget har utformet to ulike forslag til lovtekst for regulering av den fremtidige hjemmearbeidstapserstatningen. Begge forslagene er utformet likt, men slik at en fraksjon av utvalgets medlemmer (omtalt som «Fraksjon 1» i NOUen) vil:

1. stille et minstekrav (10 % vmi) til varig medisinsk invaliditet for å oppnå slik erstatning, men likevel
2. åpne for at minstekravet kan settes til side dersom det foreligger «klar sannsynlighetsovervekt for at skadelidte har et hjemmearbeidstap».

Advokatforeningen har vanskelig for å se at forslaget fra «Fraksjon 1» har gode grunner for seg.

Først og fremst vil Advokatforeningen peke på at vmi ikke er godt egnet til å skille mellom de som har et tap og de som ikke har det. Selv om noen skadelidte med f.eks. 8 % vmi ikke trenger nevneverdig hjelp til husarbeidet, så kan det stille seg helt annerledes for andre skadelidte som er bedømt å ha den samme graden. Likeledes er enkelte skadetyper i størrelsesorden 15 % vmi mindre hemmende for husarbeidet enn andre skader med mindre enn 10 % vmi.

Utvalget uttrykker (side 288 første spalte nederst) at «Kriterier knyttet til medisinsk invaliditet har tradisjon i norsk personskadeerstatningsrett, og har fungert godt *rent retts teknisk*». Advokatforeningen vil påpeke at nettopp bruk av vmi som kriterium for utmåling av erstatning har vist seg å fungere lite tilfredsstillende (f.eks. i relasjon til barneverstatning), fordi vmi ikke er egnet til å si mye om hvordan skadelidte vil fungere i et fremtidig arbeid. Advokatforeningen vil advare mot å vedta regler utelukkende fordi de *retts teknisk* er enkle å praktisere; de bør også forsøkes utformet slik at de *kan lede til akseptable resultat*.

Slik Advokatforeningen ser det vil en slik regel være egnet å skape unødvendige tvister. Dette gjelder særlig når fraksjonen samtidig foreslår å åpne for at skadelidte likevel kan få erstatning, men med skjerpede beviskrav.

Advokatforeningen vil påpeke at skjerpede beviskrav på et slikt område vil lede til at domstolene og forsikringsselskapene henvises til å avslå rettmessige og sannsynliggjorte krav fordi de ikke tilfredsstillende det skjerpede beviskrav som er knesatt av lovgiver. Det fremstår for Advokatforeningen generelt sett uheldig å utforme regler hvor rettsanvenderen ikke skal legge det mest sannsynlige faktum til grunn, men derimot være henvist til å utmåle det som mest sannsynlig er feil erstatning.

Advokatforeningen finner at forslaget fra «Fraksjon 2» – uten minstekrav, og unntak med skjerpet bevisbyrde – er bedre enn forslaget fra «Fraksjon 1». Imidlertid mener Advokatforeningen at også forslaget fra «Fraksjon 2» fremstår som lite tilfredsstillende.

Først og fremst vil Advokatforeningen peke på at utvalgets utgangspunkt i *evnetapsbetraktninger* kan lede til en rekke uriktige resultater (med «uriktig resultat» mener Advokatforeningen her at det utbetales et helt annet beløp enn det skadelidte taper). Tapet av evnen til å utføre arbeid i hjemmet nyter også per i dag erstatningsrettslig vern, men er kun et vilkår for slik erstatning.

Ved utvalgets forslag vil «evnetapet» være bestemmende for hele utmålingen, uten at skadelidtes individuelle forhold tillegges vekt. Dette vil gi betydelig differanse mellom tap og erstatning. Forskjellen i økonomisk tap mellom f.eks. en skadelidt i stor eldre enebolig i grigsgrendt strøk sammenholdt med skadelidt i ny, lettstelt og sentralt liggende leilighet vil være betydelig.

Advokatforeningen er innforstått med at standardisering av erstatningsutmåling representerer et bevisst valg om å tilstå uriktig erstatning i mange tilfeller. Det bør likevel være et siktemål å ikke «bomme» mer enn nødvendig.

Dernest vil Advokatforeningen peke på at selve nivået på henholdsvis 0,2 og 0,4 G fremstår som svakt begrunnet. Utvalget sammenligner sine forslag til nivåer med dagens nivå selv om de erkjenner at dagens nivå ligger kunstig lavt.

Utvalgets redegjørelse under punkt 8.6.4 inneholder tre eksempler hvor skadelidte har et hjelpebehov på 3 timer i uken, og dette gir ifølge utvalget selv årlige tap i størrelsesorden 1,5 – 2,62 G. Allerede her er avviket fra foreslått erstatning betydelig.

Utvalget bruker priser på 120,- til 175,- kroner per time i ovennevnte regneeksempler. I realiteten vil skadelidte være henvist til å dekke utgifter på det mangedobbelte per time på en rekke av de tjenester han må kjøpe, eksempelvis for å få hjelp til innvendig og utvendig maling og annet håndtverkerarbeid.

Når utvalget samtidig påpeker at skadelidte vil måtte betale arbeidsgiveravgift, feriepenger evt merverdiavgift er det åpenbart for Advokatforeningen at det ikke er sammenheng mellom utvalgets forslag til erstatningsnivå og skadelidtes reelle tap.

Som utvalget påpeker vil det være vanskelig (og konfliktskapende) å skille mellom gruppene i den enkelte sak.

Advokatforeningen er av den oppfatning at utvalgets forslag er dårlig egnet for utmåling av hjemmearbeidstapet, og vil foreslå at den modellen som Utvalget har kalt «Årstapsmodellen» utredes nærmere. Argumentene for å forkaste denne modellen er ikke overbevisende, og modellen vil unektelig føre til at erstatningen blir mer lik den enkelte skadelidtes reelle tap.

Modellen fremstår riktignok i utgangspunktet som «mindre standardisert» enn utvalgets valgte modell. Herunder vil det være nødvendig å kartlegge den enkelte skadelidtes behov for å leie hjelp med situasjonen «uten skaden». Dette er imidlertid en øvelse som allerede ble gjennomført da rettsanvenderen fastsatte det påførte tapet. I det store flertallet av sakene vil det derfor være tilstrekkelig å ta utgangspunkt i siste år med lidt tap som grunnlag for første år med fremtidig tap.

7. Ménerstatning

Omhandlet i NOU kapittel 9 side 313 – 331.

Som utvalget har redegjort for under punkt 9.1 om «Gjeldende rett» er menerstatningen etter dagens ordninger for det alt vesentlige standardisert. Dels er menerstatningen standardisert i lov (barneerstatning, skl § 3-2a) og dels ved forskrift (yrkesskadeerstatning). Men også ménerstatning uten formalisert utmåling er i praksis standardisert.

Utvalgets forslag til endring av utmåling av ménerstatningen består i all hovedsak av at man fjerner kravet til «betydelig» skade. Dermed vil utvalget innføre ménerstatning for alle skader helt ned til 5 % vmi, mot dagens grense på 15 %. Utvidelsesområdet er delt inn i to grupper; 5-

9 % og 10-14 %. I NOU side 315, tabell 9.1, er neste gruppe angitt til "16-24 %", hvilket antas å være en skrivefeil for 15-24%.

Advokatforeningen støtter denne utvidelsen av anvendelsesområdet for ménerstatning og kan slutte seg til utvalgets synspunkter på at også skader i størrelsesorden 5-14 % kan gi begrensninger i livsutfoldelsen som tilsier at den kompenseres økonomisk.

Utvalgets øvrige utforming av standardiserte regler er for øvrig en kodifisering av reglene slik de er utformet i praksis. Idet Advokatforeningen er av den oppfatning at gjeldende regler for utmåling av ménerstatning fungerer tilfredsstillende, har man ikke vesentlige innvendinger til utvalgets forslag til innhold. Imidlertid finner Advokatforeningen utformingen av den nye lovteksten lite presis. Utvalgets videreføring av gjeldende rett kommer så vidt utydelig frem av lovens ordlyd at rettsanvenderen vil være nødt til å søke til andre kilder for å kunne orientere seg i regelens innhold. Dette gjelder særlig utformingen av 2. ledd, hvor utvalgets tanker om anvendelse av separasjonsprinsippet ved flerskadetilfellene ikke er synlig. Også blandingen av 2. ledds 2. og 3. punktum fremstår for Advokatforeningen som en uheldig tåkelegging av reglens innhold.

Utvalget har drøftet hvorvidt terminerstatningen i gjeldende regler (skl § 3-9) skal avvikles. Problemstillingen er knyttet til den omdiskuterte praksisen med å utbetale terminerstatning i tilfeller hvor skadelidte har sterkt forkortet levetid. Advokatforeningen er av den oppfatningen at utvalgets løsning av spørsmålet – med mulighet for å anvende terminerstatning i begrenset utstrekning og kun med sterkt forkortet levetid – er velegnet for å løse denne problemstillingen. Hensyntatt muligheten for å øke den årlige erstatningen er det Advokatforeningens syn, at de negative sidene med fokus på forkortet levetid er oppveiet gjennom forslaget.

8. Smerteerstatning

Omhandlet i NOU kapittel 10, side 332-351.

Utvalget ble spesifikt bedt om å vurdere å innføre erstatning «*etter mønster av den danske lov (...) om svie og smerte*». Utvalgets vurdering av spørsmålet ender opp med en konklusjon om at det er riktig å innføre en slik erstatning, og kaller dette «smerteerstatning».

Advokatforeningen er enig med utvalget i at det er rimelig at sykdom og smerte kan nyte erstatningsrettslig vern. Advokatforeningen vil likevel anbefale at smerteerstatning – slik den er foreslått utformet av utvalget – ikke innføres som erstatningspost i norsk erstatningsrett.

Når Advokatforeningen går imot utvalgets forslag skyldes det flere forhold.

For det første vil Advokatforeningen peke på at utvalgets forslag om avgrensninger vil gjøre smerteerstatningen vanskelig å praktisere. Ordningen vil trolig også virke konfliktskapende.

Sykdomskriteriet vil neppe medføre store problemer i praksis. Derimot fremstår det som

problematisk å skulle skille mellom hva som er «betydelig smerte» og hva som bare er smerte. Utvalgets drøftelser under punkt 10.5 illustrerer i seg selv vanskelighetene ved grensedragningene for varighet, ulike type smerte, psykisk/fysisk smerte etc.

Vanskeligheter med å avgrense erstatningsmessige fra ikke-erstatningsmessige skader er kanskje ikke i seg selv til hinder for å advare mot denne nyordningen. Advokatforeningen har imidlertid sett de nevnte problemene opp mot utvalgets forslag til avgrensning mot bilansvars- og yrkesskader. Advokatforeningen kan ikke se at avgrensningen mot disse vesentlige gruppene skadelidte er godt begrunnet, og finner at den overfor den enkelte skadelidte fremstår som svært urimelig.

Riktignok anfører utvalget at skadelidte oftere for bilskader enn andre skader selv er en dominerende årsak til skaden. Dette er muligens riktig, men kan likevel ikke begrunne at hele gruppen skal komme dårligere ut. Resultatet av utvalgets innstilling er at skadelidte fra trafikkulykker som ikke selv er skyld i skaden, ikke får smerteerstatning samtidig som andre skadelidte som selv er å bebreide grunnet stor grad av uforsiktighet vil ha krav på slik erstatning.

Tilsvarende vil gjelde for yrkesskadde. At det ikke er en ansvarlig skadevolder som må betale egenandel for slike erstatningsutbetalinger, er fremhevet av utvalget som argument for å utelate denne gruppen. For Advokatforeningen fremstår begrunnelsen som uriktig idet premien for arbeidsgiverne vil øke ved innføring av smerteerstatning for yrkesskadde. Det fremstår også som en uholdbar begrunnelse all den tid erstatningens preventive effekt generelt sett er av liten betydning for begrunnelsen av erstatningsinstituttet. Det er hensynet til gjenopprettelse og kompensasjon til skadelidte som er erstatningsrettens bærende begrunnelse, og hensynet til skadelidte blir ikke mindre om man er skadd i jobben enn ellers.

Avgrensningene gir etter dette – slik Advokatforeningen ser det – urimelig forskjellsbehandling av de ulike skadelidte.

Advokatforeningen mener at utvalgets avgrensning mot de skadelidte som mottar ménerstatning også er svakt fundert. Det bærende elementet for utvalget ved denne avgrensningen er at skadelidte da får «dobbel erstatning» for «samme tidsrom».

Advokatforeningen vil påpeke at smerteerstatningen er foreslått begrenset til det første året, mens ménerstatningen i kapittel 9.6 er foreslått å være den samme om man har en skade i 10 år eller om man er livsvarig skadet. Utvalget kan ikke – slik Advokatforeningen ser det – bli hørt med at ménerstatningen dekker plagene det første året; ménerstatningen blir den samme også om man ser bort fra det første året. Smertene skadelidte har det første året – og regelmessig er skadene mest smertefulle den første tiden – påvirker uansett ikke ménerstatningens størrelse idet denne utelukkende utmåles på grunnlag av hvordan plagene er fra ca. 2-3 år etter skaden og hvordan man forventer at den vil være i årene fremover.

Samordning med ménerstatningen er – så vidt Advokatforeningen oppfatter utvalgets redegjørelse – ikke i samsvar med den danske ordningen.

På denne bakgrunn er Advokatforeningen av den oppfatning at smerteerstatning ikke bør innføres i norsk rett slik den er foreslått fra utvalget.

9. Tap av forsørger

Omhandlet i NOU kapittel 10 fra side 352, merknader til lovforslaget NOU fra side 510
Merknader til forskriften: NOU side 710 følgende.

9.1 Innledning

Erstatning for tap av forsørger skal gi den (de) etterlatte økonomisk kompensasjon slik at de etter dødsfallet kan opprettholde sin tilvante levestandard. Dette grunnleggende prinsipp gjelder uansett hva som er ansvargrunnlaget, se beskrivelse av gjeldende rett i NOU på side 352 og 353. Rettstilstanden i dag – bortsett fra ved yrkesskade – er at erstatningen beregnes individuelt med utgangspunkt i skl § 3-4. Ved denne beregningen er det i hovedsak følgende elementer som har betydning for erstatningen:

- Avdødes inntekt
- Gjenlevendes inntekt
- Familiens faste utgifter, som i prinsipp er de samme før og etter dødsfallet
- Avdødes særforbruk
- Tapsperioden
- Tilførselen av naturalytelser det såkalte Bastrup-tillegget

Forsikringsselskapene, staten og de fleste av advokatene som driver med erstatningsrett, benytter dataprogrammet "Compensatio" levert av Jussystemer ved beregningene av erstatning. Advokatforeningens erfaring er at det beregningstekniske skaper få eller ingen problemer og at det er konsensus om at dette dataprogrammet beregner korrekt.

Som det imidlertid fremgår av listen overfor er det flere parametere som må vurderes for å komme frem til en konkret og individuell erstatning. Etter at Høyesterett behandlet Bastrup-saken i 1998 (Rt. 1998 s. 639) har det utviklet seg konsensus om den tekniske beregningen og de fleste prinsipielle spørsmål er løst. Likevel kan det stilles spørsmål om den individuelle erstatningsberegningen inneholder for mange usikre parametre og at det således kan være behov for en mer standardisert erstatning for å gjøre oppgjørene enklere og lettere å forstå for de skadelidte.

Det skal imidlertid bemerkes at det innenfor dette felt av erstatningsutmålingen er få konflikter og relativt få saker.

Det skal også bemerkes at den standardiserte erstatningsordningen for yrkesskade ved tap av forsørger også har vist seg å fungere tilfredsstillende, og at de der har truffet et nivå på erstatningen som i de aller fleste tilfellene er akseptable for de skadelidte.

Samlet sett er det Advokatforeningens oppfatning at det ved tap av forsørger kan være behov for

en forenkling og en standardisering i tråd med forslaget i NOUen.

9.2. Kort om forslaget i NOUen

I NOUen presenteres det to hovedmodeller, en inntektsavhengig og en inntektsuavhengig. Inntektsbegrepet er i denne sammenheng kun knyttet til avdødes inntekt. Selv om gjenlevendes inntektsforhold kan ha stor betydning for beregningen av det konkrete forsørgertapet, har utvalget uten nærmere begrunnelse valgt å se bort fra dette element ved fastsettelse av "standarderstatningen".

De øvrige elementene ved forsørgertapet slik det fungerer i dag, jf. ovenfor er diskutert i NOUen.

I NOUen har man falt ned på et alternativ med en inntektsavhengig modell, noe Advokatforeningen er enig i.

En standardisert erstatning for tap av forsørger etter NOU'ens modell kan innføres uten at det er nødvendig å standardisere de øvrige erstatningspostene.

Advokatforeningen er også enig i at det er nødvendig å beregne erstatningen separat for gjenlevende og barn, se lovutkastets § 3-8. Advokatforeningen har heller ingen innvendinger til at det innføres en erstatning for tap i en omstillingsfase, jf. lovforslagets § 3-8 nr. 3, som erstattes med 1,5 G.

Advokatforeningen har imidlertid enkelte bemerkninger til lovforslaget som følger nedenfor.

9.3. Erstatningsnivået

Som det følger av lovteksten som er omhandlet i NOU side 510 og forskriftene, se NOU § 530, er det Advokatforeningens oppfatning at dette vil medføre en nokså vesentlig økning i erstatning for tap av forsørger sammenlignet med dagens individuelle utmåling, jf. SKL § 3-4.

Advokatforeningen oppfatter det slik at NOUen bevisst legger opp til en økning i erstatningsnivået. Dette knytter seg både til kompensasjon for inntektskomponenten og det såkalte Bastrup-tillegget. Bortsett fra å konstatere dette har Advokatforeningen ingen ytterligere bemerkninger.

9.4. Bastrup-tillegget

Dette er altså den del av forsørgertapserstatningen som knytter seg til overføring av "naturalytelser" fra avdøde til de etterlatte som reduseres i forbindelse med dødsfallet. Tradisjonelt har dette vært knyttet opp til 3 komponenter:

- Arbeid i hjemmet
- Omsorg
- Fornyet husholdning

Dette er omhandlet i Bastrup-dommen, jf. ovenfor.

I gjeldende rett har denne komponenten vært notert ut fra et avgiverperspektiv – altså at erstatningen har vært knyttet opp til hvilke naturalytelser de etterlatte har fått på basis av avdødes individuelle ”innsats”. Dette i motsetning til et mottakerperspektiv hvor alle de etterlatte (særlig barn) får samme erstatning uansett hvor stor søskenflokket er.

Valg av ”perspektiv” omhandles i NOUen på side 369 og 370 og man har da valgt en mellomform mellom et mottagerperspektiv og et avgiverperspektiv. Realiteten i NOU-forslaget er imidlertid at man langt på vei har akseptert et mottagerperspektiv, noe som åpenbart vil øke erstatningsnivået og til en viss grad være i strid med de grunnleggende erstatningsrettslige prinsipp om at man har krav på full erstatning, verken mer eller mindre.

9.5. Sikkerhetsnettet – individuell utmåling

Som utgangspunkt gjelder den standardiserte erstatningen i lovforslaget § 3-2 i punkt 2 kun avdødes barn og samlivspartner. I utmålingsforskriften § 7-4 er det inntatt en bestemmelse om ”andre forsørgede”. Denne gruppen har krav på individuelt utmålt erstatning. Etter Advokatforeningens oppfatning har denne bestemmelsen fått en noe uheldig utforming.

For det første er det svært sjelden andre enn etterlattes samlivspartner og barn har krav på erstatning for tap av forsørger. I de standardiserte reglene for yrkesskade er erstatningen begrenset til denne gruppen og det er også hovedregelen i NOUs generelle utmålingsforslag.

Videre vil lovforslaget i realiteten føre til at gruppen ”andre forsørgede” kan få langt videre rettigheter til erstatning for tap av forsørger enn samlivspartner/barn.

Eksempelvis vil et barn som har fylt 19 år ikke ha krav på erstatning, men er forsørgede en person uten familierelasjon til avdøde, vil erstatning kunne ytes selv om vedkommende er over 20 år. Skal det være noen mening i en slik utvidelse av erstatningsmulighetene på individuelt grunnlag må alle som er i en forsørget posisjon bli inkludert.

Uansett vil uheldige utslag av begrensningene i lovforslagets § 3-6 bli fanget opp av den generelle sikkerhetsventilen i lovforslagets § 3-8.

Det er således Advokatforeningens oppfatning av bestemmelsen i forskriften § 7-4 om andre forsørgede bør tas ut.

9.6. Erstatning til foreldre – tap av barn

Lovforslaget i NOUen har ikke tatt med noen erstatningsordning for foreldre som mister barn. Etter Advokatforeningens oppfatning bør det lages en erstatningsordning som gir foreldre en kompensasjon hvor et barn dør innenfor en av erstatningsordningene, f.eks. på sykehus eller i trafikken.

I mange tilfeller strider det mot den alminnelige rettsfølelsen at denne type ”skader” ikke har noen kompensasjonsordning utover en eventuell oppreisningserstatning i grovt uaktsomme eller forsettelige tilfeller, og Advokatforeningen vil derfor anbefale at Justisdepartementet også utreder en slik ordning. Selv om det ikke er mulig å verdsette den økonomiske verdien ved tapet av et barn, vil en kompensasjon, f.eks. i størrelsesorden 1 G, og i tillegg dekning av utgifter til gravferden m. m., være en rimelig løsning. Sett i sammenheng med at lovutvalget nå foreslår en betydelig økning av erstatning for tap av forsørger til samlivspartner/barn, vil det være naturlig å også utrede en erstatningsordning for foreldre som mister barn.

9.7. Oppsummering

Som det fremgår av ovennevnte er Advokatforeningen i det alt vesentlige enig med forslaget som ligger i NOUen om at erstatning for tap av forsørger blir standardisert med basis i en inntektsavhengig modell.

Advokatforeningen har overfor påpekt enkelte uheldige utslag av den ordning som er foreslått og ber om at Justisdepartementet ser nærmere på dette.

10. Oppsummering og avslutning

Advokatforeningen er oppsummeringsvis av den oppfatning at en vid standardisering av nær sagt alle erstatningsposter ikke vil medføre at oppgjørene etter personskader går raskere, blir mindre konfliktfylt eller at det er kostnadmessig mer effektivt. Advokatforeningen kan derfor ikke tiltre forslaget i sin helhet. Advokatforeningen er imidlertid av den oppfatning at en standardisering av barneverstatningen og forsørgertapserstatningen har fornuftige grunner for seg og vil i hovedtrekk tiltre disse forslagene. Dog foreslår Advokatforeningen at det utredes en mulighet for en viss erstatning til foreldre som mister barn under forsørgertapserstatningen. Advokatforeningen er også positivt innstilt til at grensene for ménerstatning senkes. Derimot kan Advokatforening ikke tiltre forslaget om standardisering av inntektstapserstatningen for voksne, merutgifter og tapt hjemmearbeid. Advokatforeningen kan heller ikke se at forslaget om smerteerstatning har gode grunner for seg.

Vennlig hilsen

Erik Keiserud
leder

Merete Smith
generalsekretær